

виклад, то сучасні умови вимагають навчити школяра діям іншого характеру: аналізувати та сприймати інформацію з різноманітних джерел і класифікувати її за ступенем значущості; розрізняти в навчальному тексті об'єктивні факти і суб'єктивні інтерпретації; порівнювати різні джерела, виявляти оціночні позиції їхніх авторів і пояснювати причини розбіжності; ефективно використовувати навчальні матеріали для складання достовірного представлення і формулювання певних висновків, а також аргументації власної позиції чи підтримки іншої точки зору.

Адже відомо, що в методичному арсеналі підручників нового покоління з історії повинні бути питання і завдання типу: “Чим мотивоване твердження авторів підручника, що...? Чи згодні ви з такою точкою зору?” або “У тексті автори розкривають причини ... Сформулюйте їх у вигляді короткого переліку, а у разі незгоди з авторами висловіть власну думку щодо таких причин”; або “Історики оцінюють ситуацію ... як... Складіть образний план до підпункту параграфа, що описує ці події. До якого висновку підводять автори підручника? До якої думки схиляється ви?” і т.п.

Поки ж серед “відкритих” питань і завдань у підручниках подібні варіанти зустрічаються вкрай рідко.

Таким чином, аналіз досвіду сучасного українського підручникотворення свідчить про виникнення сьогодні реальних підстав для створення підручників, які з повним правом можуть бути характеризовані як підручники, що відповідають вимогам діяльнісного і компетентнісного підходів. Але завершенню цього процесу має передувати клопітка та виважена теоретична і практична робота науковців-істориків, методистів та вчителів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. – К: А.С.К., 2007.
2. Пометун О.І. Компетентнісний підхід у сучасній історичній освіті // Історія в школах України. – № 6. – 2007.
3. Компетентнісний підхід у сучасній українській освіті: світовий досвід та українські перспективи/Під заг. ред. О.Овчарук. – К.: К.І.С., 2004.
4. Пометун О.І. Після вашого уроку учні зможуть або Поговоримо про результати навчання // Історія в школах України. – № 6. – 2004.
5. Пометун О.І. Шкільний підручник з історії: ознаки нового покоління / Зб. наук. пр. Вип.4. – К., 2003.
6. Key Competences. A Developing concept in general compulsory education (2002) Eurydice, p.42.
7. Webster's new Collegiate Dictionary, 8th ed.1981, G&C. Merriam Co. Springfield, Massachusetts, USA. 1534 p.

УДК 373.51:930.85

А.В. Алексеева

СУЧАСНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ “КУЛЬТУРА” У ПІДРУЧНИКАХ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

У статті представлена спроба показати важливість системного та глибокого вивчення питань культури в шкільних курсах всесвітньої історії основної школи. Автор досліджує виникнення поняття культури, розвиток та наповнення його у сучасній науці, доводить актуальність та необхідність більш досконалого і ширшого вивчення питань культури в шкільній історичній освіті.

The article represents an attempt to show the importance of systematic and deep studying the problems of culture in secondary school's course of the world history. The author investigates the appearance of the notion of culture, its development and filling in the modern science, proves the actuality and necessity of wider and more perfect studying of the problems of culture in school historic education.

Збереження та примноження духовно-культурних традицій кожного народу є запорукою стабільного суспільного розвитку та невід'ємною частиною цивілізаційного поступу. Багата спадщина світової та європейської духовної культури є складовою частиною загальнолюдського культурного процесу. Вивчення історії світової культури утворює національну самоцінність, сприяє усвідомленню українцями своєї ідентичності. Через усвідомлення традицій світової культури можливе глибоке розуміння власної духовно-культурної автентичності [12: 3].

Протягом багатьох століть, починаючи з античності, філософи, психологи, соціологи, історики та представники інших галузей науки досліджували поняття “культура”. Серед них філософи античності Марк Порцій Катон та Марк Тулій Цицерон; представники середньовіччя, епохи Відродження та Просвітництва (М. Вольтер, Й. Гердер, І. Кант, М. Кондорсе, С. Пуфендорф, Ж.-Ж. Руссо, А. Тюрго та ін.); дослідники XIX століття (В. Гумбольдт, М. Данилевський, Л. Морган, Ф. Ніцше, Е. Тейлор та ін.); вітчизняні та світові діячі XX століття (Г. Беккер, М. Грушевський, В. Іванов, А. Кребер, Б. Малиновський, Д. Реджін, П. Сорокін, К. Юнг та ін.).

Водночас тлумачення та використання поняття “культура” на уроках всесвітньої історії в основній школі досліджено ще недостатньо. Це і стало метою даної публікації.

У сучасному суспільстві функціонує складна, високорозвинена система духовного розвитку особистості, яка забезпечує поширення культурних цінностей, їх зберігання та передачу. Вона впливає на виробничу, економічну, соціальну і політичну сферу людського життя, в свою чергу, перебуваючи під їх впливом. Формуючись як особистість, людина відчуває на собі безліч культурних впливів. Це і досвід загальнолюдської культури, і конкретно-історичний час, в якому вона живе, і національна культурна атмосфера, як її безпосереднє культурне оточення і середовище, в якому відбувається пробудження людини до культурного життя.

У сучасних країнах Європи існують закони, які регламентують діяльність системи освіти та науки, роботу засобів масової інформації, охорону культурної спадщини. Законодавчо регламентується право окремої людини і груп людей на задоволення їх культурних потреб. Розвинені держави щорічно направляють значну частину коштів державного бюджету на фінансування освіти, науки, проектно-конструкторських досліджень, на підтримку державних установ культури (музеїв, театрів, архівів, бібліотек, сховищ кінофотоматеріалів, консерваторій, концертних залів), охорону і реставрацію пам'яток культури.

З особливою гостротою встають питання етичного виховання, прищеплення підростаючому поколінню гуманістичних цінностей. Це завдання має ще більше значення, оскільки роль “вихователя” дітей і юнацтва в даний час узяла на себе індустрія розваг, зокрема телебачення, комп'ютерні ігри нерідко пропагують жорстокість, цинізм, безсердечність, привчаючи бачити в інших людях лише інструмент для досягнення своїх цілей [20: 5].

У сучасному житті поняття “культура” є найбільш вживаним, у повсякденному житті й у наукових дослідженнях йому приділяється багато уваги. Все це дає підставу звернути увагу на багатомірну значущість цього поняття, а також на різноманіття культури як феномену.

Побудові моделі культури присвятили свої дослідження представники різних наук: філософії, психології, соціології, історії, археології, етнографії тощо. В XX столітті з'явилася потреба та можливість спеціального міжпредметного дослідження культури. Американський вчений Л. Уайт заклав основи самостійної науки, предметом якої і стала культура [2: 5-6].

Прослідковуючи еволюцію розуміння та наповнення цього поняття можна стверджувати, що розвиток його не зупиняється і в сучасних наукових колах. Час від часу можна зустріти нові визначення, пояснення, уточнення та ствердження стосовно змістовного розуміння культури.

На початковому етапі культура як поняття мало латинське походження. Давньоримський письменник Марк Порцій Катон у трактаті про землеробство вживав слово “cultura” для визначення процесу обробки ґрунту, у цьому вузькому значенні вбачається наявність змін у природному об’єкті залежно від дії людини. На цьому етапі поняття “культура” обіймає значення того, що оброблено, змінено людиною або суспільством, що несе в собі людський початок. У 45 р. до н.е. Марк Тулій Цицерон у листах “Тускуланські бесіди” називає філософію “культурою душі”. Саме в культурі мислення він вбачав шлях до розширення духовного світу людини. Пізніше культуру стали розуміти як “людяність”, що виділяє людину з природи, варварського стану. Культура стала мірою того, що виділяє римлянина від варвара, цивілізовану людину від дикуна, природне від неприродного (тобто штучного) [10: 21-22]. З цього часу все частіше слово культура стало вживатися як синонім освіченості, вихованості людини, і в цьому значенні воно увійшло в усі європейські мови.

У середні віки поняття культури асоціювалося з міським укладом життя, а також трактувалося як подолання двоїстості, боріння духу і плоті, як подолання обмеженості, як культивування невичерпності особистості, як її духовне вдосконалення. Середньовіччя створило культуру вищого рівня, яке однак сприймалося лише у контексті служіння Богу. Відродження повернуло розуміння античного ідеалу, глибоко трансформував його в ідеал Людини як діяльної, вільної, творчої істоти – центру світобудови. Так починає формуватися нова європейська культура, в основі якої – розвиток людини і природи від Бога та їх взаємне протиставлення.

Початок історії сучасного поняття культури відноситься до II пол. XVII ст., коли воно було використано в працях С. Пуфендорфа для означення результатів діяльності суспільної людини, який протиставляв “природну” людину і людину культурну (штучну). Однак загальноживаним в європейських мовах поняття “культура” стає з кін. XVII – поч. XVIII ст. [14: 14].

У XVII – XVIII ст. вирішальний вплив на розуміння та тлумачення поняття культури мало розвиток науки і техніки. Видатні діячі епохи Просвітництва стали розглядати культуру як самостійне явище суспільного життя, вперше поняття набуло наукового визначення. Зокрема французькі просвітителі XVIII ст. М. Вольтер, М. Кондорсе, А. Тюрго, вважали, що “культурність” нації чи країни вимірюються сукупністю досягнень у галузі науки і мистецтва. Розглядаючи панораму всесвітньої історії, Й. Гердер висунув ідею багатоманітності людських культур і розглядав її як самостійний і важливий феномен буття людства. Культура розглядається насамперед як феномен духовного порядку, наслідок і вияв творчої діяльності в галузі науки, мистецтва, релігії, права тощо [14: 37].

З критикою існуючої “культури” виступав Ж.-Ж. Руссо. Він розумів культуру як явище, яке віддаляє людину від природи, руйнує їх природні зв’язки. Ущербність й шкідливість культури він бачив як у притаманному їй принципові приватної власності, яка породжує нерівність людей. На думку Ж.-Ж. Руссо релігія, мистецтво і наука сприяють збереженню нерівності, не забезпечуючи ні покращення звичаїв, ні щасливого життя людей.

І. Кант бачив основу культури не в самій природі людини, а в сфері її морального існування. В кантівському розумінні культура це “здатність індивіда підвестись від обумовленого його тваринною природою емпіричного, чуттєвого існування, при якому мета його поведінки визначається зовнішнім світом, до морального існування, яке дозволяє йому вільно діяти в ім’я цілей, які він сам перед собою висуває, зважаючи на веління морального обов’язку” [10: 23].

У XIX ст. критику та аналіз культури продовжив Ф. Ніцше. Він вважав, що за своєю природою людина є ворожа культурі, що культура є злом і створена для поневолення людей. Інший німецький філософ В. Гумбольдт визнавав культуру як засіб панування людини над природою. В свою чергу англійський історик Е. Тейлор визнавав, що культура складається зі знання, вірування, мистецтва, звичаїв, інших здібностей і звичок, притаманних людині, як складової суспільства. Досліджуючи культуру первісного суспільства, він дійшов до висновку, що розвиток того чи того народу відбувається прямолінійно, від простого до

складного. В працях американського вченого Л. Моргана виділено три основних стадії розвитку суспільства: дикість, варварство, цивілізацію, проходження яких обов'язкова вимога для кожного народу [10: 24].

Починаючи з кін. ХІХ ст., поняття “культура” починає активно вживатися у східнослов'янських мовах. У часи Російській імперії вперше його визначення зареєстровано в “Кишеньковому словнику іншомовних слів”, виданому у 1845 р. З 80-х років поняття набуває поширення як в російській, так і в українській мовах [14: 14-15]. М. Данилевський у своїй книзі “Росія і Європа” висунув концепцію замкненого (локального) розвитку культур, за якою вироблена народом культура слабко контактує з іншими культурами та створює протидію проникненню чужих елементів культури. Ідеї самобутності слов'янської культури, її права на вільний розвиток відстоюють фундатори Кирило-Мефодіївського братства [14: 61]. Цілісну концепцію історії української культури висунув у “Історія України Русі” М. Грушевський, яка базувалася на ідеї самобутності і самостійності. Він вперше піддав сумніву і критиці теорію про єдину монолітну культуру Київської Русі, доводив існування різних етноплемен, вважав українську культуру більш близькою до європейської.

XX ст. відрізняється найбільшою різноманітністю поглядів науковців на сутність і зміст поняття культури. Якщо на поч. ХХ ст. вченими було запропоновано сім визначень культури, то до 50-х р. їх уже було 157, у II пол. ХХ ст. – біля 300. Проаналізувавши зміст цих понять, можна виділити три основних наукових підходи до культури: антропологічний, соціологічний і філософський. У контексті першого підходу культура розглядається як “спосіб існування людства, подібно до того як життя – спосіб існування протоплазми” (“Німецький філософський словник”), “вся повнота діяльності суспільної людини (А. Кребер), “все, що створено або модифіковано внаслідок свідомої чи неусвідомленої діяльності двох або більше індивідів, які взаємодіють між собою” (П. Сорокін) та ін. Для соціологічного типу визначень культури характерно її ототожнення з певною стороною життя людини і суспільства. Культура – це “винаходи, речі, технічні процеси, ідеї, звичаї і цінності, що успадковуються” (Б. Малиновський), “спільний і прийнятний спосіб мислення” (К. Юнг) та ін. Третій, філософський підхід розглядає культуру як абстрактне явище, вона досліджується не як частина або сфера суспільного розвитку, а вирізняється з процесу лише аналітично. Культура трактується як “зміст” або “вираження” суспільства. Так за Г. Беккером “культура є відносно постійний не матеріальний зміст життя, який передається у суспільстві за допомогою процесу соціалізації”. Д. Реджін визначає культуру як “вираження суспільства у формі літератури, мистецтва або мислення”, вона є “символічне вираження, що коріниться у півсвідомому і привноситься у суспільну свідомість, де воно зберігається і залишається в історії” [12: 10-11].

Сучасні російські філософи визначають культуру як “систему історично розвинених надбіологічних програм людської життєдіяльності (діяльності, поведінки й спілкування), що забезпечують відтворення та зміни соціального життя у всіх його основних проявах. Програми діяльності, поведінки та спілкування представлені різноманітним знань, норм, навичок, ідеалів, взірців діяльності й поведінки, ідей, гіпотез, вірувань, цілей і ціннісних орієнтацій тощо” [18: 61].

У працях сучасних вітчизняних учених аналіз феномена культури здійснюється в рамках наукового напрямку, відомого під назвою діяльнісного підходу. Представник київської культурологічної школи В. Іванов розглядає культуру як “певний вимір і специфічну форму життєдіяльності людського суспільства” [10: 10-11].

Визначення, яке дає новий сучасний словник української мови відповідає тому, що культура – це “сукупність матеріальних і духовних цінностей створених людством протягом його історії”, “рівень розвитку суспільства у певну епоху”, “те що створюється для задоволення духовних потреб людини” [16: 33].

При вивченні питань культури в шкільному курсі з всесвітньої історії основної школи в сучасних умовах важливим моментом є визнання культури та її ролі, яку вона відіграє в людському житті, що виявляється в її функціях, які виокремлюють дослідники історії

культури. Це насамперед прояв людинотворчої функції (культура – це своєрідна форма самопізнання людини, оскільки вона показує їй не тільки оточуючий світ, але й її саму, це свого роду дзеркало, де людина бачить себе і такою, якою вона повинна стати, і такою, якою вона була і є), інформативна (результати пізнання і самопізнання передаються у вигляді досвіду, життєвої мудрості за допомогою певних кодів – знаків, символів, образів тощо – від покоління до покоління, від одного народу до іншого, у цій функції культура пов’язує покоління, збагачуючи кожне наступне досвідом попередніх), регулятивна (культура створює і відтворює сукупність норм і правил поведінки для однієї загальної мети: організації спільного життя людей та регламентації поведінки людини, яка зобов’язана дотримуватися певних правил, які вважаються оптимальними в тому чи іншому суспільстві) [5: 10].

На сучасну етапі значну увагу пошукам перспективних підходів до стимулювання пізнавальної активності особистості накопичення досвіду її культурної діяльності приділяє педагогічна наука.

Одним із важливих на сучасному етапі завдань шкільної історичної освіти є розвиток інтересу учнів та поваги до історії і культури людства, прагнення зберегти, примножити культурну спадщину своєї країни і всього людства. Ці проблеми знайшли своє відображення у новітніх Державних програмах і стандартах та програмах з історії загальноосвітніх навчальних закладів. Відомо, що ці завдання реалізуються в тій чи іншій мірі на кожному уроці історії, але найбільшою мірою повинні бути розглянуті на уроках спеціально присвяченим питанням історії культури.

Теми або окремі питання з вивчення історії культури в шкільному курсі з всесвітньої історії дають учням розуміння процесу розвитку світової культури як єдиного і неподільного, вивчаються у загальному контексті подій на культурне життя.

Під час вивчення цих тем актуалізуються міжпредметні зв’язки історичної дисципліни з курсами вітчизняної і зарубіжної літератури, музики, образотворчого мистецтва, хімії, фізики, біології тощо.

З іншого боку на сучасному етапі розвитку нашого суспільства спостерігається процес кардинальної зміни багатьох історичних понять, визначень, термінів та поглядів. Деякі історики, науковці та педагоги відійшли від формаційного підходу до вивчення історії. Лідуючі позиції останнім часом у вітчизняній історичній науці займає цивілізаційний підхід. З цим і пов’язують автори сучасних підручників з історії зміни у структурі та змісту історичного знання, які вимагають все більше приділяти уваги проблемам вивчення розвитку мистецтва і культури, повсякденності, взаєморозвитку культури і суспільства, його соціальної структури, типу державного устрою, навколишнього середовища. Поява нових точок зору на розвиток сучасного суспільства, підвищення інтересу до розвитку культури в усіх її проявах народжують нові підходи, які поки що недостатньо, на наш погляд, відображені або зовсім ще не дістали висвітлення в шкільних підручниках останнього покоління, починаючи з 90-х років ХХ століття. Поява нових типів шкіл, зокрема ліцеїв та гімназій, а також нових навчальних програм, посібників, шкільних підручників та книг для читання з історії, а також програм, в яких були введені розширені блоки інформації з культурного розвитку суспільства, так само обумовлюють необхідність створення певної системи у вивченні питань культури в шкільному курсі з історії взагалі та в курсі всесвітньої історії в основній школі зокрема.

Вивчення питань культури в шкільній практиці має багаторічні традиції. Науково-методична література з вивчення історії шкільних курсів за радянський час включала в собі окремо розроблені теми, які були присвячені культурі. Важливими для нашого дослідження виявляються навчально-методичні посібники, наукові статті та праці таких методистів як К. Агібалова, А. Вагіна, Г. Донського, І. Запорожець, А. Колоскова, Ф. Коровкіна, П. Лейбенгруба, А. Стражева та ін. [1; 3; 11; 15; 19], які висвітлювали при викладанні історичного матеріалу в навчальному процесі загальноосвітньої школи конкретні питання, присвячені вивченню історії культури. Безпосередньо в методичній літературі, яка слугує

меті донесення культурних досягнень людства, присвячені роботи радянських педагогів В. Васильєвої [4], Г. Косової [7] та ін.

Розробці питання історії культури в шкільних курсах з всесвітньої історії присвятили свої навчальні посібники такі відомі педагоги та науковці, як О. Бандровський, О. Крижанівський, Л. Кулікова, І. Ліхтей, Н. Миропольська, Н. Подаляк, О. Пометун, О. Хірна, Б. Шалагінов, О. Шалагінова, Г. Фрейман та ін. [8; 9; 13; 17; 21].

Так, створюючи підручник з історії стародавнього світу, О. Шалагінова та Б. Шалагінов наголошують на тому, що: “Культура посідає не маргінальне місце в житті стародавніх цивілізацій, як це нерідко виходить у авторів шкільних програм та підручників, а визначальне. Без правильного розуміння культуротворчої діяльності, – стверджують автори, – неможливо досягнути спонукальні мотиви і рушійні сили політичних, економічних та інших процесів у стародавньому суспільстві” [21: 18].

Проте в сучасний період, на нашу думку, питанням культури в шкільних підручниках приділяється ще недостатньо уваги. Тому, на даний час постає необхідність більш детального вивчення та всебічного аналізу сучасної навчальної та методичної літератури. Таким чином, виникає значний як теоретичний, так і практичний інтерес до відображення процесу розвитку культури, а також потреба пошуку нових методичних рішень, які необхідно було б використати на уроках всесвітньої історії.

Культура включає в себе не тільки розвиток освіти, науки, літератури, архітектури, музики та інших мистецтв, але й традиції, побут, відношення у суспільстві та ін. У той же час, в програмі з всесвітньої історії для 7 класу в другій темі розглядається культурне життя: філософія, освіта, наука, лицарська культура, міська культура, мистецтво. Але ж питання, які охоплюють сім'ю, роль жінки у суспільстві, житло і хатне начиння, одяг і прикраси, їжу та напої, що включені у першу тему програми, теж відносяться до культури середньовіччя. В темах, що висвітлюють історію Індії, Китаю, питання про повсякденне життя, звичаї, традиції розглядаються окремо від розділу під назвою “Культура” [6].

Дослідивши історіографічний аналіз тлумачення поняття “культура”, ми дійшли висновку, що сьогодні є досить актуальними і важливими проблеми вивчення того, що поняття культура не обмежується такими складовими як наука, релігійне вірування, мистецтво, є необхідність розглядати це поняття більш ширше. На наш погляд, у теми і параграфи з історії культури всесвітньої історії необхідно включати розповідь про побут і звичаї того чи того народу, відношення у сім'ї, місце жінки у суспільстві, ставлення до природи та багато інших, акцентуючи тим самим інтерес учнів на всі сфери духовної культури людства. У зв'язку з цим, досить актуальним є визначення шляхів більш досконалого і ширшого вивчення учнями питань культури під час навчання у загальноосвітній школі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Агибалова Е. В., Донской Г. М. Изучение истории средних веков: Пособ. для учителей. – М., 1973.
2. Бокань В. А. Культурология: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2004. – 136 с.
3. Вагин А. А. Методика обучения истории в школе. – М., 1972.
4. Васильева В. М. Изучение вопросов культуры XI – XVIII веков на уроках истории СССР: Кн. для учителя: Из опыта работы. – М.: Просвещение, 1989. – 96 с.
5. Історія світової та української культури: Підручник для вищ. закл. освіти / В. А. Греченко, І. В. Чорний, В. А. Кушнерук, В. А. Режко. – К.: Літера ЛТД, 2006. – 480 с.
6. Історія України. Всесвітня історія. 5-12 класи: Програми для загальноосвіт. навч. закл. – К.; Ірпінь: Перун, 2005. – 142 с.
7. Косова Г. Р. Изобразительное искусство в преподавании истории. – М.: Просвещение, 1966. – 176 с.
8. Крижанівський О. П., Хірна О.О. Історія середніх віків.: Підруч. для 7-го кл. серед. шк. – Львів, 2007. – 272 с.
9. Кулікова Л. Б. Класична греко-римська міфологія як предмет історичної освіти в сучасній школі // Рідна школа, 2004. – №10. – С. 39 – 41.

10. Культурологія: українська та зарубіжна культура: Навч. посіб. / М. Закович, І. Зязюн, О. Семашко та ін. – К.: Знання, 2006. – 567 с.
11. Лейбенгруб П.С. Дидактические требования к уроку истории в средней школе. – М., 1960.
12. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: Навч. посіб. / За ред. проф. А. Яртия та проф. В. Мельника. – Львів: Світ, 2005. – 568 с.
13. Лихтей И. М. История средних веков: Учебн. для 7-го кл. – К.: Грамота, 2007. – 296 с.
14. Матвеева Л. Л. Культурологія: Курс лекцій: Навч. посіб. – К.: Либідь, 2005. – 512 с.
15. Методика обучения истории древнего мира и средних веков в V – VI классах: Пособ. для учителей / Под ред. Ф. П. Коровкина, Н. И. Запорожец. – М., 1970.
16. Новий тлумачний словник української мови / Укладачі В. Яременко, О. Сліпушко. У 3 т.– К.: Аконті, 2007. – Том 2. – С. 33.
17. Подаляк Н. Г., Хірна О. О. Всесвітня історія. Історія середніх віків: Підруч. для 7 кл. – К.: Фаренгейт, 2000. – 286 с.
18. Степин В. С. Культура // Вопросы философии – М., 1999. – №8. – С. 61.
19. Стражев А.И. Методика преподавания истории. – М., 1964.
20. Чекалов Д.А., Кондрашов В.А. История мировой культуры. Конспект лекций. – Ростов-н-Д: Феникс, 2005. – 352 с.
21. Шалагінова О. Чому з нашим підручником хочеться навчатися? / Історія в школах України: Науково-методичний журнал. – К.: Педагогічна преса, 2005. – №2. – С. 18 – 21.

УДК 372.851.2

В.В. Ачкан

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ДО РОЗВ'ЯЗУВАННЯ РІВНЯНЬ І НЕРІВНОСТЕЙ ДЕРЖАВНОЇ ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ З МАТЕМАТИКИ

У статті розглянуте питання актуальності та доцільності удосконалення методики вивчення рівнянь та нерівностей у курсі алгебри і початків аналізу на основі компетентнісного підходу; наведені методичні рекомендації щодо організації та проведення компетентнісно орієнтованої підготовки старшокласників до розв'язування рівнянь та нерівностей під час державної підсумкової атестації з математики.

The article deals with the matter of actuality and motivation of of improving the methodics of studying equitation's and inequalities in algebra course the beginning of analysis on the base of competence approach; here are given methodical recommendations as for organization and arranging the competence of knowledgeable preparation of senior pupils for solving equitation and inequalities during the state total attestation in matches.

У контексті реформування математичної освіти, побудови особистісно орієнтованої системи математичної підготовки, переходу школи на 12-річний термін навчання важливого значення набуває впровадження компетентнісного підходу в організацію навчання.

Загальні теоретичні положення щодо реалізації компетентнісного підходу в освіті розглядаються в роботах Н.М. Бібік [1], І.Г. Єрмакова [1], О.В. Овчарук [1, 6], О.І. Пометун [7], О.Я. Савченко [6], А.В. Хуторського [10] та ін.

Впровадженню компетентнісного підходу у математичну освіту присвячені роботи Л.І.Зайцевої [2], С.А.Ракова [8], О.В. Шавальнової [11], поняття компетентності (а саме: практичної компетентності) знайшло своє відображення у програмі 12-річної школи з математики (у розділі “Старша школа”) [4]. Зокрема С.А. Раков означає математичну компетентність як “уміння бачити та застосовувати математику в реальному житті, розуміти зміст і метод математичного моделювання, вміння будувати математичну модель, досліджувати її методами математики, інтерпретувати отримані результати, оцінювати похибку обчислень” [8: 15].